

Momentum aangebroken om een Europese defensie te ontplooien

In 1950 ontvouwde de Franse premier René PLEVEN de ambitie om een Europees leger op te richten. Frankrijk, de Benelux, Italië en de voormalige Bondsrepubliek ondertekenden een verdrag dat moest leiden tot een Europese Defensie Gemeenschap. Zo ver kwam het nooit. Het Franse parlement kelderde in 1954 het plan-Pleven, maar zie, nog nooit leek PLEVENS droom zo dicht bij als nu.

Patrick VERSTUYFT

TIJD IS VOORBIJ DAT DE VS HET OPLOSTEN VOOR EUROPA

Verwacht niet meteen Europese soldaten in een Europees legerplunje in uw straat, maar „een Europees leger, begrepen als meer samenwerking tussen nationale legers, zou wel eens heel snel kunnen gaan. Tussen dit en vijf jaar”, schat defensiespecialist Sven Biscop. Hij is directeur van het *Europe in the World*-programma aan het Egmont Instituut voor Internationale Betrekkingen in Brussel, doceert aan de UGent en is de auteur van *Make Europe Great Again. Een nieuwe toekomst voor de oude grootmacht* (Lannoo).

In zijn boek rekent Biscop voor dat „mochten de 28 EU-lidstaten de 200 miljard euro die ze nu jaarlijks aan defensie besteden samen zouden uitgeven aan één Europees leger, dat bedrag zou kunnen volstaan om alle capaciteiten te verwerven om autonoom een eigen (lees: Europees) strategie uit te voeren”. Aan de telefoon temperd hij eventuele onrealistische verwachtingen: „We staan nog niet zo ver met een Europees defensiebeleid. We weten al lang dat meer Europese samenwerking, dus integratie, nodig is. Er zijn wel al enkele goede voorbeelden van integratie, meestal in kleine groepjes van landen, maar de Europese Unie als geheel staat nog niet zo ver met de integratie van militaire capaciteit.”

Sinds de Franse premier René Plevén 67 jaar geleden zijn plan lanceerde om de nationale defensies te vervangen door een Europees leger, dook het idee geregeld weer op. Waarom zou het na al die jaren nu toch kunnen lukken? „Alle planeten lijken inderdaad op een rij te komen staan”, stelt Margriet Drent, veiligheidsdeskundige van het Nederlandse Instituut Clingendael. Zij ziet een aantal aanwijzingen: „Rond Europa is de veiligheids situatie sterk aan het afnemen. We kunnen ook niet meer vertrouwen op een Amerikaanse partner. De Verenigde Staten zijn steeds minder betrokken bij de Europese veiligheid. De

regering-Trump maakt dat alleen maar erger. Pas na stevig aandringen gaf president Donald Trump tegenover Europa een stevige veiligheidsgarantie. Die onzekerheid speelt mee. Daarnaast zie je nu Frankrijk en Duitsland het leiderschap nemen, zeker na de jongste verkiezingen in beide landen, waarbij ook het populisme een halt is toegevoerd. Parijs en Berlijn willen Europa verder verdiepen, ook onder invloed van de brexit. Het Verenigd Koninkrijk was altijd een vetospeler op het gebied van defensie in Europa. Bovendien is defensie een hoogst geschikt onderwerp om verdere stappen te doen in Europa, ook omdat er bij de bevolking veel steun voor is als iets dat Europa bij uitstek moet oppakken. Die elementen dragen eraan bij dat het momentum wel nu is.”

Al die externe factoren creëren een gunstige gelegenheid, meent Sven Biscop: „We zitten immers in een veel meer flexibele wereldorde. Tijdens de Koude Oorlog was de wereld verdeeld in twee kampen. West-Europa volgde de Amerikaanse strategie en de NAVO was de prioriteit. Nu moet iedereen meer voor zichzelf opkomen met een context waarin wat goed is voor de Verenigde Staten niet automatisch goed is voor Europa. De geopolitieke situatie vandaag maakt dat onze prioriteiten niet per se dezelfde zijn. Je hebt dus eigen militaire middelen nodig om autonoom op te treden. Sinds het Verdrag van Maastricht (1992) staat dat weer op de Europese agenda. Nieuw is dat nu ook de Europese Commissie op de kar is gesprongen.”

De commissie bestelde immers een Europees Defensiefonds op te richten en vanaf 2020 jaarlijks 1 miljard euro van het EU-budget te besteden aan defensie. Daarmee zou de commissie twintig tot dertig procent van een project kunnen meefinancieren. Het moet gaan om multinationale projecten waarbij diverse landen en bedrij-

ven, ook kmo's, betrokken zijn en die kaders in het collectieve belang. Met dat geld kan men de beslissingen van de lidstaten proberen te sturen.”

Concreet ligt nu PESCO (Permanent Structured Cooperation) op de Europese tafel, een permanente structurele samenwerking die eind dit jaar zou worden geactiveerd (zie hiernaast). De initiatiefnemers waren Frankrijk en Duitsland. Intussen sloten Italië en Spanje zich bij hen aan. Ook België, Nederland, Finland en Tsjechië spraken zich al publiekelijk uit voor dat idee van samenwerking. „Europa moet af van het idee dat wat er hier ook gebeurt, de VS het voor ons zullen komen oplossen. Die tijd is voorbij”, zegt Sven Biscop.

Samenwerking zal overlappings en versnippering wegwerken, maar zal ook veel geld kosten. Margriet Drent: „Volgende vragen liggen voor. Nemen we de eigen veiligheid ernstig? Hoeveel heb je over voor je eigen veiligheid? Hoeveel willen we investeren in defensie en veiligheid als een broodnodige brandverzekering voor het allerergste geval? Willen we daarvoor leunen op anderen? Of willen we dat collectief organiseren? Landen als Nederland en België zullen een tandje moeten bijsteken. Dat vraagt om een politiek die prioriteiten durft te stellen en om politici die verder durven te kijken dan hun ambtstermijn. Als veiligheidsdeskundige zie ik die sector ondergeschoven worden bij andere sectoren. En dat vind ik wel zorgelijk.”

Reageren op dit artikel? Dat kan op lezersbrieven@kerknet.be

Europa blijft zijn rol spelen in de NAVO, maar wil ook strategisch autonoom kunnen handelen zonder de niet-Europese NAVO-leden. © Belga Image

KORT

- De Belgische krijgsmacht telt 28.700 militairen.
- Het Belgisch defensiebudget wordt elk jaar aan het leger toegekend in het kader van de Belgische begroting. Voor 2017 is het budget 2,4 miljard euro of 0,5 procent van het bbp.
- De Belgische defensie-uitgaven zijn de uitgaven inclusief onder meer de pensioenen van de militairen. Voor 2017 is dat 3,8 miljard euro of 0,9 procent van het bbp. De NAVO streeft naar 2 procent.
- Het EDA (European Defence Agency) is een adviserend orgaan, opgericht in 2004, dat multinationale defensieprojecten wil stimuleren. Het probeert daarvoor zicht te krijgen op welke lidstaten welke plannen hebben. EDA kan 'voorstellen uitdenken om de defensiecapaciteit en -opleiding te verbeteren, maar kan die niet opleggen.
- De PESCO (Permanent Structured Cooperation) wil een gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid uitbouwen en Europa's strategische autonomie versterken. Lidstaten die deelnemen verbinden er zich toe om onder meer samen uitrusting te ontwikkelen en aan te kopen, en met troepen of minstens met geld bij te dragen aan EU-operaties. Commando, bevoorrading, onderhoud en opleiding vallen onder een structuur en beheer, maar elk land blijft eigenaar van zijn materiaal.

ONAANTREKKELIJKE BRUID

Voor de Algemene Centrale van het Militair Personeel (ACMP), een militaire vakbond, is „een echt geïntegreerd Europees leger, met krijgsmachten van diverse EU-lidstaten, een heel verre toekomstdroom”. Dat zegt woordvoerder Roger Housen, gewezen kolonel en jarenlang actief in internationale defensiesamenwerking. Hij ziet drie redenen waarom het nog generaties kan duren. „Een budgettaire om te beginnen. Een Europees leger dat autonoom optreedt, los van de Verenigde Staten, vergt heel veel geld. Op korte termijn alleen al zou je 200 miljard euro moeten investeren in wapensystemen waarvan enkel de Amerikanen er momenteel voldoende bezitten. Een Europees leger raakt bovendien aan de politieke soevereiniteit. Zullen onze eigen regering en parlement nog zelf kunnen beslissen of er Belgische troepen worden ingezet? Tot slot, wie zal deel uitmaken van dat Europees leger? Nemen we er de Britten bij na de brexit? Wat met neutrale landen als Oostenrijk, Zweden en Finland? Wat met de Noren die geen lid zijn van de Europese Unie, maar wel van de NAVO? Wat met Turkije?”

De legervakbond gelooft wel in „een verdere defensie-integratie in de richting van een Europese Defensie Unie”. Roger Housen ziet enkele mogelijkheden. Een eerste is de PESCO (zie hiernaast). „We vrezen echter voor koudwatervrees bij de meeste Europese landen. Zo verbinden deelnemende lidstaten zich er toe twintig procent van het budget te investeren in militair

materieel. Voor heel wat Europese landen is dat momenteel een brug te ver. Ook voor ons land. Nochtans plaatsten wij zelf in 2010, tijdens ons Europees voorzitterschap, PESCO op de agenda.”

Een tweede mogelijkheid, waarin de legervakbond meer gelooft, is het Duitse initiatief van het Framework Concept. Housen: „Landen kunnen zich bij dat FNC aansluiten om hun tekorten in militaire capaciteit te verhelpen.” Complementariteit is het ordewoord. Zo stelde Nederland twee van zijn drie brigades ter beschikking voor gezamenlijke training en vorming onder Duits commando. Ook Roemenië en Tsjechië deden dat recentelijk. „België toonde enige bereidheid om de luchttransporteerbare batterij van het artilleriebataljon ter beschikking te stellen, maar inmiddels trokken we onze staart in. Gezien onze toestand – onderinvestering, te weinig middelen, verouderde militaire populatie, oud materieel – zijn we niet langer een aantrekkelijke bruid.”

Een derde piste zijn de regionale samenwerkingsverbanden. „Die samenwerking is gebaseerd op gelijkaardig materieel”, legt Housen uit. „Zo is er een intense, goed functionerende samenwerking tussen onze marine en de Nederlandse. Op het vlak van de jachtvliegtuigen, de F-16's, werken we samen met de Nederlanders, de Denen en de Noren voor de gezamenlijke aankoop van wisselstukken, onderhoud, training enzovoorts. Zo maak je efficiëntiewinst. Dat pad is voor ons het meest belovende.”

Een derde piste zijn de regionale samenwerkingsverbanden. „Die samenwerking is gebaseerd op gelijkaardig materieel”, legt Housen uit. „Zo is er een intense, goed functionerende samenwerking tussen onze marine en de Nederlandse. Op het vlak van de jachtvliegtuigen, de F-16's, werken we samen met de Nederlanders, de Denen en de Noren voor de gezamenlijke aankoop van wisselstukken, onderhoud, training enzovoorts. Zo maak je efficiëntiewinst. Dat pad is voor ons het meest belovende.”

OPVOLGING OUDE F-16 IS LASTIGE KLUS

België wil 34 nieuwe jachtvliegtuigen aankopen om onze oude F-16's tegen uiterlijk 2023 te vervangen. Dat mag 3,4 miljard euro kosten. „Een ernstige onderschatting”, meent Roger Housen van de legervakbond ACMP. „Die 3,4 miljard betreft immers het 'naakte' vliegtuig, los van logistieke ondersteuning, wisselstukken, munitie, simulatoren, infrastructuur aanpassingen enzovoorts. De reële kostprijs kan 1,5 miljard euro hoger liggen.”

De lobby machines draaien op volle toeren om de 54 F-16's van onze luchtcomponent te vervangen door 34 nieuwe gevechtstoestellen. © Belga Image

In het aanbestedingsdossier, het *Request for Government Proposal* (RfGP), is de mogelijkheid tot internationale, lees regionale, samenwerking, een belangrijk criterium. Voor een klein land als België is dat zelfs een onontbeerlijke voorwaarde om in een samenwerking met partners te stappen.

Er zijn drie kandidaten: de F-35 van het Amerikaanse Lockheed Martin, de Eurofighter Typhoon van enkele Europese landen met Groot-Brittannië op kop, en de Rafale van de Franse vliegtuigbouwer Dassault. Er is heel wat te doen om de aanbesteding. Lockheed Martin is de producent van de Eurofighter volgden de procedure strikt. De Fransen interpeerden de RfGP letterlijk als moest hun overheid (*government*) antwoorden. „Zij gingen niet in op de voorwaarden en technische vragen van de offerte”, legt Housen uit. „Parijs deed een summier aanbod en stelde onze regering voor gezamenlijk een nieuwe versie van de Rafale te maken. Dat zou België 1.500 arbeidsplaatsen opleveren en een return on investment van 20 miljard euro.” Het Franse aanbod wordt nu juridisch uitgespit.

„De Fransen spelen het slim met die economische compensaties”, meent Housen. „Ze stellen iets generiek voor. De andere kandidaten willen rechtstreeks investeren in bedrijven in onze luchtvaartindustrie.” Zo belooft het Eurofighter-consortium te investeren in twee innovatiecentra, een in Vlaanderen en een in Wallonië, goed voor 1.700 tot 1.800 banen.

De logische vraag waarom men met het oog op een Europese defensie niet kiest voor een Europees toestel lijkt toch niet zo vanzelfsprekend. Roger Housen: „Europese zou je naar de Eurofighter moeten wijzen. Dat toestel wordt geproduceerd door een consortium van bedrijven uit vijf Europese landen – Groot-Brittannië, Duitsland, Spanje, Italië en zelfs Frankrijk – en het wordt nu al gebruikt door vijf Europese landen. De Rafale daarentegen wordt in Europa enkel door de Fransen gebruikt. Nederland koos echter al voor de Amerikaanse F-35, net als de Britten, de Noren, de Denen en de Italianen, want ook Lockheed Martin schotelde de Europese economie ernstige compensaties voor.”

„Tegelijk kondigden de PESCO-initiatiefnemers Frankrijk en Duitsland in juli aan om alvast zij tweeën alle grote projecten gezamenlijk aan te pakken. Ze geven een nieuw gevechtsvliegtuig als voorbeeld”, zegt defensiespecialist Sven Biscop. „Dat is de kern van de zaak. Zij hebben na de Britten de grootste defensie-industrie. Als die samensmelten, krijg je een Europees blok dat militaire samenwerking mogelijk maakt. Anderen zullen moeten meespelen. Omgekeerd hebben de Fransen en de Duitsers die andere landen nodig. Een nieuw gevechtsvliegtuig kost ontzettend veel inzake ontwikkeling en onderzoek. Om dat op te brengen, hebben ze meer klanten nodig. Vandaar dat ze doorduven voor een Europese defensie.”